

запропоновані за темою макро- і мікропрепаратів.

За консультативної допомоги викладача після проведення мікроскопічного дослідження студенти замальовують мікропрепарати з підписами до них і цифровими позначеннями деталей. На закінчення практичного заняття здобувачі освіти виконують запропоновані за темою ситуаційні завдання, що допомагає краще зрозуміти сутність теорії, аргументувати теоретичні положення, показати взаємозв'язок і взаємозалежність патологічних процесів.

Відповідно до державних освітніх стандартів на 5 курсі проводяться заняття, які включають питання секційного курсу для студентів медичного і педіатричного факультетів. Зважаючи на високу значущість наочності вивчення патологічної анатомії, на кафедрі передбачено відвідування патологоанатомічного розтину з наступним клініко-анатомічним аналізом [4].

Крім того, здобувачі освіти ознайомлюються з порядком проведення розтину, нормативною документацією (наказами, які регламентують роботу патологоанатомічної служби), правилами оформлення медичного свідоцтва про смерть. Заняття із секційного курсу проводяться на базі Полтавського обласного патологоанатомічного бюро, де щодня виконуються патологоанатомічні розтини, досліджується операційний і біопсійний матеріал. Дуже важливою, на наш погляд, є можливість регулярного відвідування студентами секційної зали.

Тільки на кафедрі патологічної анатомії та судової медицини під час розтину можна навчитися визначати типові патологічні процеси, побачити морфологічні зміни органів за різних захворювань, спостерігаючи за роботою прозектора. Це робить навчання наочним і предметним, допомагає краще зрозуміти матеріал, що вивчається, і закріпити знання. Під час патологоанатомічного розтину здобувачі освіти слухають коментарі викладача, обговорюють питання, вчать формулювати патологоанатомічний діагноз.

Таким чином, реалізація на кафедрі патологічної анатомії та судової медицини дидактичного принципу наочності (мультимедійні презентації, вивчення макропрепаратів, замальовка й позначення мікропрепаратів, демонстрація розтину) стимулює пізнавальну діяльність здобувачів вищої освіти, сприяє формуванню клініко-анатомічного мислення, підготовці висококваліфікованих спеціалістів у практичній медицині.

Список використаної літератури

1. Методи оптимізації навчального процесу на кафедрі патологічної анатомії з секційним курсом ВДНЗУ «УМСА» / Н. В. Ройко, І. І. Старченко, С. А. Проскурня [та ін.] // Актуальні проблеми сучасної патологічної анатомії : матеріали наук.-прак. конф. – К., 2017. – С. 90–91.
2. Розвиток міжпредметних зв'язків для формування клінічного мислення на основі академічних компетенцій на кафедрі патологічної анатомії з секційним курсом / Н. В. Ройко, І. І. Старченко, Б. М. Филенко [та ін.] // Актуальні питання вищої медичної (фармацевтичної) освіти : матеріали XVII Всеукр. наук.-практ. конф., м. Тернопіль, 5-6 листопада 2020 р. – Тернопіль, 2020. – С. 217–225.
3. Проблемні аспекти використання макро- і мікропрепаратів для викладання дисципліни «Патоморфологія» / С. М. Совгіря, Н. І. Винник, С. А. Проскурня [та ін.] // Актуальні проблеми сучасної вищої медичної освіти в Україні : матеріали навч.-наук. конф. з міжнар. участю, м. Полтава, 21 березня 2019 р. – Полтава, 2019. – С. 213–214.
4. Досвід викладання секційного курсу на кафедрі патологічної анатомії з секційним курсом / С. А. Проскурня, Н. В. Ройко, І. І. Старченко, Б. М. Филенко, О. К. Прилуцький // Сучасні тренди розвитку медичної освіти: перспективи і здобутки : матеріали навч.-наук. конф. з міжнар. участю, м. Полтава, 24 березня 2022 р. – Полтава, 2022. – С. 244–245.

УДК 37.026.9:159.923.35

ВИКОРИСТАННЯ МЕНТАЛЬНИХ КАРТ ПІД ЧАС ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

*Ряднова В.В., Безкоровайна І.М., Безега Н.М., Воскресенська Л.К.,
Пера-Васильченко А.В., Олефір І.С.*

Полтавський державний медичний університет

Розглянуто особливості використання ментальних карт у педагогічній діяльності. Проаналізовано види ментальних карт за функціями використання. Наведено основні властивості інтелект-карт. Розглянуто етапи ментального картографування. Указано сервіси і програми, які можна використовувати під час створення ментальних карт.

Ключові слова: карта, ментальна карта, інтелект-карта, розумова карта, візуалізація мислення, картографування, освітній процес.

The article examines the peculiarities of using mental maps in pedagogical activities. The types of mental maps were analyzed according to the functions of use. The main properties of intelligence maps are given. The stages of mental mapping are considered. Services and programs that can be used when creating mental maps are specified.

Keywords: map, mental map, intelligence map, mind map, visualization of thinking, mapping, educational process.

У сучасних умовах вища освіта має адаптуватися до реалій сьогодення, які все частіше вимагають від нас в умовах дистанційного навчання впровадження новітніх інтерактивних та інформаційно-комунікативних технологій, самостійного засвоєння теоретичного матеріалу, творчого підходу до навчання, нелінійних форм опрацювання навчального матеріалу та ін. Усім цим вимогам відповідає технологія створення ментальних карт (mental maps), або як їх ще називають інтелект-карт (intelligence maps) і розумових карт (mind maps). Синонімічні також такі поняття: "схеми мислення", "діаграми зв'язків", "карти розуму", "карти уявлень", "карти знань", "карти пам'яті", "асоціативні карти" та ін.

Вивченням створення й застосування різноманітних когнітивних карт займалися і вітчизняні, і зарубіжні вчені: Барабаш-Рєвак О. [1], Б'юзен Б., Б'юзен Т., Блах В. [9], Заїка В. [2; 3], Кіндрат І. [4], Клевака Л. [2], Лінч К., Машкіна

В. [5], Мерзлякова О. [6], Мілграм С., Оксентюк Н. [7], Позднякова Т. [8], Раєвська І. [9], Саган О. [9], Толмен Е., Труубрідж К., Чернов А. [2], Шемякін Ф. та ін.

Спочатку вчені почали вивчати особливості орієнтування тварин і людей у навколишньому просторі (Крістофер Труубрідж у праці «Про фундаментальні методи орієнтації та уявні карти», 1913 р.; Едвард Толмен у праці «Когнітивні карти у щурів і людини», 1948 р.). Згодом Кевін Лінч у праці «Образ міста» (1960 р.) і Стенлі Мілграм у праці «Індивід в соціальному світі» (1977 р.) дослідили особливості створення когнітивних і ментальних карт різних міст.

Уперше ж цю методику з метою навчання й саморозвитку (ефективного конспектування навчального матеріалу, швидкості засвоєння, кращого запам'ятовування, систематизування інформації, розвитку пам'яті) запропонував Тоні Б'юзен. Свої напрацювання він разом зі своїм братом Баррі Б'юзеном виклав у працях «Працюю головою» і «Супермислення». Саме використання ментальних карт допомагає відійти від традиційної лінійної форми опрацювання навчального матеріалу до розгалуженої форми мислення й полегшити засвоєння нових знань шляхом побудови складних форм взаємозв'язків між певними темами і поняттями, створити цілісний образ навчального матеріалу, користуючись радіантним просторовим записом, характерним для довготривалої пам'яті.

Барабаш-Ревак О. зазначає, що «ментальна карта – це спосіб зображення процесу мислення за допомогою схем і візуалізації, структуризації та класифікації ідей. Іншими словами, карти відображають те, як виникають, формуються думки і запам'ятовуються дані в мозку людини; допомагають засвоїти відмінності між здатністю та ефективністю зберігання інформації» [1, с. 122].

Багатьма науковцями доведено, що використання ментальних карт допомагає кращому опануванню навчального матеріалу. Так, Позднякова Т.Є. зазначає, що «ментальні карти є зручною, ефективною технікою візуалізації мислення та альтернативного запису, їх використання є досить результативним, оскільки вони сприяють ефективному конспектуванню тем, навчальної літератури, допомагають у вирішенні творчих завдань, проведенні тренінгів, семінарів, навчальних практик» [8, с. 9]. Окрім того, усі карти, створені здобувачами освіти, будуть індивідуальними й неповторними, що допомагатиме викладачу краще зрозуміти хід думки й особистісні якості кожного індивіда. У зв'язку з цим можна буде відкоригувати методику навчання і подачі нового матеріалу, приділити більше уваги тим здобувачам, які мають певні пробіли у сприйманні навчального матеріалу, з'ясувати причини цього і вчасно їх усунути.

Натепер класифіковано багато різноманітних ментальних карт за функціями й особливостями їх використання. Машкіна В.В. виокремлює такі види ментальних карт [5, с. 73]:

- 1) стандартні карти (standard maps) – слугують для засвоєння, формулювання ідей і розкриття власної індивідуальності;
- 2) швидкісні карти/карти-блискавки (speed maps) – стимулюють розумові процеси (що я знаю з цієї теми);
- 3) майстер-карти (master maps) – об'ємні карти до певної галузі знань, наприклад, карти за матеріалами одного семестру;
- 4) мега-карти (mega maps) – карти, пов'язані одна з одною.

Розробка інтелект-карти, або MindMapping, охоплює такі основні етапи [8, с. 18]:

1. У центрі аркуша малюють центральний образ, що символізує основну ідею.
2. Від центрального образу відходять гілки першого рівня, що розкривають центральну ідею.
3. Від гілок першого рівня (за необхідності) відходять гілки другого рівня, що розкривають ідеї, написані на гілках першого рівня.
4. Скрізь, де це можливо, додаються символи і графіка, що асоціюються з ключовими поняттями/словами.
5. За необхідності малюють стрілки, що сполучають різні поняття на різних гілках.
6. Для більшого розуміння гілки можна нумерувати.

З метою отримання найкращих результатів із засвоєння навчального матеріалу науковці рекомендують дотримуватися певних правил при створенні ментальних карт (табл. 1) [9, с. 126].

Таблиця 1.
Правила побудови ментальних карт

Правило	Рекомендації
Виразність (на рівні відчуттів, емоцій тощо)	– Варіації кольорів, розмірів шрифтів, об'ємність зображень; – Максимальне залучення засобів інфографіки; – Відстань між гілками й елементами сприяє кращій їх візуалізації
Пошук асоціацій	– Різнокольорові стрілки оптимізують показ зв'язків між елементами; – Кодування інформації
Однозначність у поясненні поняття	– Текстове пояснення асоціації бажано виражати одним словом, писати його друкованими літерами над лінією; – Візуально довжина лінії має відповідати довжині відповідного ключового слова; – Головні лінії позначаються як більш щільні; – Зображення мають бути однозначними; – Слова розташовуються горизонтально
Білатеральність (одночасне залучення обох півкуль головного мозку)	– Дотримання логіки подання інформації: від простого до складного, від конкретного до абстрактного, від цілого до його частин тощо
Ієрархічність асоціацій	– Кожний елемент співвідноситься з іншими за принципом «ціле-частина»; – Усі лінії доцільно нумерувати

Оксентюк Н.В. наводить основні властивості інтелект-карт: наочність, привабливість, запам'ятовуваність, своєчасність, творчість, можливість перегляду [7, с. 201]. Позднякова Т.Є. стверджує, що використання ментальних карт допомагає реалізувати принцип наочності, «дає змогу охопити все одним поглядом», допомагає викори-

стовувати асоціативні зв'язки навчальних понять, забирає менше часу ніж на конспектування, дозволяє розвинути творче мислення, розвиває логіку і вміння згортати весь навчальний матеріал до найважливішого, підвищує якість та інтенсивність навчання, тренує пам'ять, підвищує концентрацію уваги, поєднує логіку і креативність, відкриває нестандартні способи мислення, процес генерації ідей стає швидшим і ефективнішим тощо [8, с. 16-17].

Ментальні карти можна створювати як самостійно, так і використовуючи різноманітні програми. Наразі є велика кількість сервісів для створення ментальних карт: Caco.com, Comapping, Coogle, FreeMind, FreeMindMap-Freeware, The Personal Brain, XMind, BubblUs, Dabbleboard, Fishbone, iMindMap, Popplet, SpiderScribe, MindMeister, Mind42, Mindomo Basic, MAPMYself, LOOPY, Wisemapping, Concept Draw Mind Map та ін. Усі вони мають однакову логічну структуру, різняться лише особливостями графіки й дизайном побудови структурних елементів.

Таким чином, використання ментальних карт під час дистанційного навчання здобувачів вищої освіти має свої переваги, які сприяють самостійному опрацюванню навчального матеріалу, скороченню часу на конспектування, створенню когнітивних образних схем за різними темами, які допомагають краще запам'ятовувати й відтворювати потрібні знання, підвищують мотивацію до навчання, допомагають створювати довготривалі мнемічні асоціативні зв'язки з уже вивченими попередніми темами, що значним чином позначається на тривалості та якості засвоєння і збереження опрацьованого навчального матеріалу.

Список використаної літератури

1. Барабаш-Ревак О. Візуалізація мислення у процесі викладання УМІ: ментальні мапи. ТЕКА Komisji Polsko-Ukraińskich Związków Kulturowych. 2021. 6(16). С. 117 – 136. <https://doi.org/10.31743/tpuzk.12919>
2. Заїка В.М., Клевака Л.П., Чернов А.А. Проблема вивчення когнітивних карт міста в психологічній науці. International scientific and practical conference «Prospects for the development of psychology as a science in EU countries and Ukraine»: Conference proceedings, February 1–2, 2019. Warsaw: Izdevnieciba «Baltija Publishing». P. 115 – 118.
3. Заїка В.М. Створення ментальних карт України в якості сприяння соціо-культурному розвитку її території. Моделі соціокультурного розвитку території: перспективи та можливості у світлі історичної спадщини сучасного та майбутнього: матеріали міжн. наук.-практ. конф., м. Суми, 25-27 вересня 2019 р.: у 2 т. Т. 1. Суми: СНАУ, 2019. С. 103 – 107.
4. Кіндрат І. Використання інтелект-карт у плануванні та організації освітнього процесу. Нова педагогічна думка. 2012. №4. С. 153 – 156.
5. Машкіна В. В. Використання ментальних карт як інноваційних засобів викладання географії. Проблеми безперервної географічної освіти і картографії. 2012. Вип. 16. С. 72–76.
6. Мерзлякова О. Використання ментальних карт (mind-map) в психолого-педагогічному супроводі розвитку учнівської молоді. Професійно-технічна освіта. 2012. №1. С. 41 – 44.
7. Оксентюк Н.В. Можливості застосування ментальних карт у навчальному процесі. Технології навчання. 2015. №15. С. 194-208.
8. Позднякова Т.Є. Візуалізація та структуризування інформації за допомогою ментальних карт на уроках біології: науково-методичний посібник. Рівне: РОІППО, 2018. 50 с.
9. Саган О.В., Раєвська І.М., Блах В.С. Ментальні карти як метод покращення якості навчальних результатів здобувачів освіти. Інноваційна педагогіка. 2021. Вип. 35. С. 125 – 128.

ДОЦІЛЬНІСТЬ УПРОВАДЖЕННЯ КУРСУ «ОСНОВИ ЗДОРОВ'Я» В ОСВІТНІЙ ПРОЦЕС НАВЧАЛЬНО-НАУКОВОГО ЦЕНТРУ З ПІДГОТОВКИ ІНОЗЕМНИХ ЗДОБУВАЧІВ

Савицька Т.В., Горбенко Є.В., Маджар Н.М.

Полтавський державний медичний університет

Висвітлено питання доцільності введення в навчальний план навчально-наукового центру ознайомчого курсу «Основи здоров'я». Розглядаються мета, завдання, матеріали і прогнозовані результати впровадження нової дисципліни. Обґрунтовано актуальність і необхідність формування відповідальності здобувачів за здоров'я своє й оточення.

Ключові слова: здобувач освіти, курс «Основи здоров'я», життєзабезпечувальні навички, здоров'язберігальна компетентність.

The article highlights the question of the expediency of entering into the curriculum The Educational and Research Center for Foreign Citizens Training an introductory course "Fundamentals of Health". The purpose, objectives, materials and projected results of the introduction of the new discipline are considered. The relevance and necessity of forming the responsibility of applicants for the health of their own and others are substantiated.

Keywords: obtaining education, the course "Fundamentals of Health", life-supporting skills and health-saving competence.

Умови сучасного рівня розвитку інформаційного, демократичного і громадянського суспільства зумовлюють необхідність формування самодостатньої особистості, здатної критично мислити, самостійно приймати рішення й розв'язувати соціальні проблеми. Навчання й виховання здобувачів вищої освіти (вітчизняних та іноземних) покликане створити умови для набуття й розвитку соціально значущих компетенцій, зокрема вміння адаптуватися до змін навколишнього середовища. Адаптація іноземних здобувачів до нового соціокультурного середовища – досить складний і довготривалий процес, провідна роль у якому належить викладачам початкового етапу навчання. Викладацький склад навчально-наукового центру перебуває в постійному пошуку шляхів удосконалення процесу навчання, створення нових програм і навчальних курсів, які допоможуть іноземним здобувачам освіти швидко адаптуватися до нових умов і вимог, сприятимуть підвищенню якості їхньої підготовки до подальшого навчання